

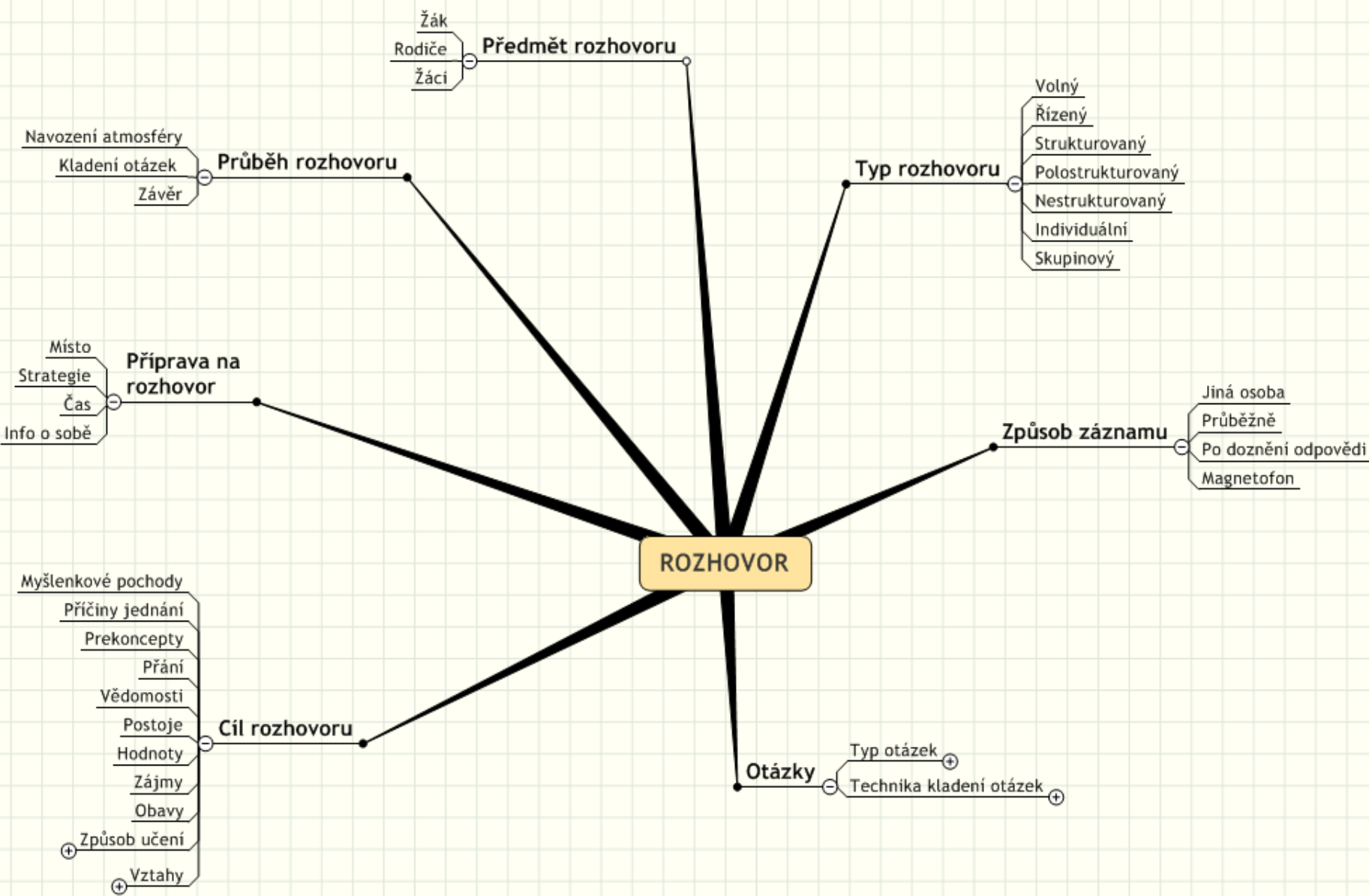
Metody pedagogické diagnostiky

- 1. Pozorování**
- 2. Rozhovor (interview)**
- 3. Anamnéza**

Osobní anamnéza , Rodinná anamnéza, Školní anamnéza

- 4. Dotazníky**
  - 5. Testy**
  - 6. Metody ověřování vědomostí a dovedností**
  - 7. Analýza výsledků činnosti a analýza úkolů**
  - 8. Pedagogická dokumentace**
- Možné diagnostické chyby**

➤ **Klasifikace pozorování**

- V literatuře můžeme najít různé přístupy ke klasifikaci pozorování. Pro naše účely rozlišíme pozorování podle následujících kritérií:
  - Délka trvání
    - Krátkodobé (Co dnes Jirku v hodině zaujalo?)
    - Dlouhodobé (longitudinální) (O co projevuje Jirka zájem z dlouhodobého hlediska?)
  - Osoba provádějící pozorování
- Introspekce - sebepozorování
- Extrospekce – pozorování jiných
  - Účast při pozorování
- Přímé (vlastní)
- Nepřímé (nevlastní) – ze záznamu
  - Počet pozorovaných osob
- Individuální (Pozoruji jednoho žáka – Marii při práci ve skupině)
- Skupinové (Pozoruji celou skupinu žáků při práci)
  - Zaměřenosti pozorování
- Dílčí (Jakým úchopem žák drží tužku? Jaká je pozornost žáka ve výuce?)
- Celkové (Jak se projevuje žák o přestávkách? Jaká je úroveň grafomotoriky žáka?)
  - Zásahy do pozorování
- Přirozené (volné) (Děti se rozdělí dle vlastního rozhodnutí do skupin)
- Navozené (řízené) (Určím tři žáky, kteří si volí ostatní do svých skupin)
  - Připravenost pozorování
- Strukturované – stanovíme druhy jevů, kategorie, které budeme sledovat. Připravíme si pozorovací nástroj – systém. Obsahuje pozorované jevy, pravidla identifikování těchto jevů, záznamu a vyhodnocení. Jde o rozčlenění pozorované reality na předem stanovené kategorie.
- Nestrukturované – pozorování spontánní činnosti v dané situaci bez přípravy pozorovacího systému.

- **Požadavky na pozorování**
- **Stanovit si cíl a předmět pozorování**
- Cílem pozorování je objektivní poznání osobnosti žáka. Určit cíl pozorování, znamená provést určitý výběr, co chceme konkrétně pozorovat.
- **Stanovit si podmínky, za nichž pozorování proběhne a délku pozorování**
- V jakých situacích, předmětech, činnostech a jak dlouho budeme pozorování provádět. Promyslet umístění pozorovatele (nejlépe např. roh učebny).
- **Zvolit si způsob záznamu pozorování (pozorovací arch, karty, konkrétní techniku, škály, deník, lístečky, ...)**
- Promyslet si pozorované jevy – kategorie. Při strukturovaném pozorování si vytvořit záznamový arch či jiný nástroj. Rozmyslet, zda půjde o zaznamenávání trvání kategorií nebo výskytu kategorií při strukturovaném pozorování.
- **Provést pozorování, záznam výsledků pozorování**
- **Analýza získaných záznamů**
- **Interpretace výsledků, formulování diagnózy, edukativních opatření a prognózy.**
- Důsledně se vyhýbat subjektivismu a chybám při diagnostikování.
- **Sebereflexe své diagnostické činnosti**

- **Požadavky na pozorování**
- **Stanovit si cíl a předmět pozorování**
- Cílem pozorování je objektivní poznání osobnosti žáka. Určit cíl pozorování, znamená provést určitý výběr, co chceme konkrétně pozorovat.
- **Stanovit si podmínky, za nichž pozorování proběhne a délku pozorování**
- V jakých situacích, předmětech, činnostech a jak dlouho budeme pozorování provádět. Promyslet umístění pozorovatele (nejlépe např. roh učebny).
- **Zvolit si způsob záznamu pozorování (pozorovací arch, karty, konkrétní techniku, škály, deník, lístečky, ...)**
- Promyslet si pozorované jevy – kategorie. Při strukturovaném pozorování si vytvořit záznamový arch či jiný nástroj. Rozmyslet, zda půjde o zaznamenávání trvání kategorií nebo výskytu kategorií při strukturovaném pozorování.
- **Provést pozorování, záznam výsledků pozorování**
- **Analýza získaných záznamů**
- **Interpretace výsledků, formulování diagnózy, edukativních opatření a prognózy.**
- Důsledně se vyhýbat subjektivismu a chybám při diagnostikování.
- **Sebereflexe své diagnostické činnosti**

- pozorování sociálního chování
- Zaměřujeme svoji pozornost na:
- potřebu sociálního kontaktu s druhými
- potřebu vést, nechat se vést
- účast na životě třídy
- vztahy s druhými

➤ a) pozorování žáka ve výuce

- pozornost žáka
  - soustředěnost
  - zájem o činnost, téma, plnění úkolu, učení se
  - vytrvalost
  - způsob učení se
  - aktivitu žáka
  - emocionální stavy
  - vztah k předmětu
  - úroveň myšlení
  - úroveň vyjadřování
  - šířku a hloubku osvojeného
  - navazování soc. kontaktů
  - požádání o pomoc
  - samostatnost
-

- b) pozorování žáka o přestávce
- pohyb
- komunikace
- činnosti
- vyhledávání kontaktu
- c) pozorování žáka mimo školu
- ve volném čase, zájmových aktivitách
- při akcích konaných školou
- d) pozorování žáka v náročných situacích – neúspěch žáka, jeho zklamání, konflikt, trest, prohra
- **Pozorování třídy** – vzájemné vztahy, celkové zaměření skupiny, vliv jednotlivců na činnost skupiny...

➤ **TECHNIKY POZOROVÁNÍ**

➤ **Pedagogický deník**

➤ Deník, který se pedagog vede a provádí do něj buď pravidelně či podle potřeby záznamy k jednotlivým žákům.

➤ **Pozorovací archy**

➤ *Mapa třídy*

➤ Je to schéma rozmístění žáků ve třídě. Někdy se do mapy zakresluje i nábytek, který je v učebně.

- Dá se do ní zaznamenat např.:
- Frekvence komunikace učitele s jednotlivými žáky (při každé komunikaci učitele s žákem se na jeho lavici udělá čárka). Určí se tím **zóna dominantní aktivity** učitele.
- Pohyb učitele a žáků ve třídě během vyučování. Výsledkem je přehled drah učitele a jednotlivých žáků. Je možno vyvodit hlavní dráhy.
- Individuální pomoc učitele žákům – míra individuální pomoci a péče o určité typy žáků.

➤ **Arch na záznam činnosti učitele a žáka**

➤ Zaznamenává se do něj výskyt jednotlivých činností čárkou. Př. H. Kantorkové (1987).

➤ **Pozorovaná činnost:**

➤ **Škola:**

Třída:

➤ **Jméno učitele:**

➤ **Předmět:**

Obsahová náplň:

➤ **Datum:**

Vyučovací hodina:

➤ **Pozorování provedl:**

➤ **Učební činnost žáků**

➤ **Frekvence**

➤ **Vyjmenování a popis faktů//////////**

➤ **Vyjmenování a popis procesů a způsobů činnosti//**

➤ **Reprodukce definic, norem, pravidel///**

➤ **Třídění Srovnávání a rozlišování**

- **Pozorovací systémy**
- Jsou komplexními nástroji pro práci pozorovatele. Obsahují podrobný popis pozorovaných kategorií jevů, způsob jejich identifikace, záznamu a vyhodnocování.
- Pozorovatel identifikuje **jevy stejných vlastností – kategorie**. Např. „učitel chválí“ „žák odpovídá.“

- **Charakter kategorií:**
- Kognitivní – „učitel vysvětluje učivo“, „klade otázku na faktografické poznatky“ ...
- Afektivní – postoje, zájmy, pocity „učitel chválí dítě“, „učitel obviňuje žáka“
- Psychomotorické – „učitel stojí u tabule“, „žák pracuje s pomůckami“
- **Zaznamenávání trvání kategorií:** měří se délka činností. Pozorovatel má stopky v ruce a zaznamenává délku každé vymezené činnosti - kóduje. Např. zjišťování časových snímků, zjištění trvání otázek a odpovědí ve vyučovací hodině, zjištěné délky komunikace učitele a žáků..)

- **Zaznamenávání výskytu kategorií:** pozorovatel udělá čárku vždy, když se vyskytne daný jev- kóduje.
- Intervalové kódování: Je určen časový interval, v němž pozorovatel zapíše kód. Nejnižší používaný interval je 3 sekundy. Při každé třetí sekundě zapíše pozorovatel kód kategorie, která se právě vyskytuje. Používá se také interval 5, 10, 15 sekund. Zvolený interval ovlivňuje hustotu záznamu. Je možné kódovat rovněž jen části vyučovací hodiny, např, prvních 5 minut..
- Přirozené kódování: Zápis se děje podle přirozeně se vyskytujících kategorií.

- Trvání jevů

- Záznam

- Intervalové kódování

- Výskytu jevů

- Přirozené kódování